

Footprints

NIEUWSBRIEF

VAN DE WERKGROEP TRIBALE KUNST EN CULTUUR

2013 NUMMER 9

22 SEPTEMBER

Redactie: Guus van den Boogaard < wergroeptribalekunstencultuur@gmail.com >

Wergroep Nieuws

- **29 september : Dagtocht naar etnografische musea in Essen en Bochum**
- **Septemhernummer "Tribale Kunst en Cultuur" is verstuurd,**
 - o **én is te lezen via de website**
- **Update van ledenlijst**
- **17 november : Algemene ledenvergadering van de Wergroep**
- **Verslag Parcours des Mondes**

Beste mensen,

- *Deze nieuwsbrief is vooral bedoeld als reminder voor ons **uitje naar Essen en Bochum op 29 sept.** Wie nog mee wil en zich nog niet opgegeven heeft, kan dat nu nog doen bij < gienusart@gmail.com >. Iedereen die zich heeft opgegeven krijgt binnen enkele dagen een deelnemerslijst, waarmee iedereen zijn eigen carpooling kan proberen te regelen. Hierbij zal ik enkele voorstellen doen; wellicht helpt dat.*

Kijken jullie zelf graag ook nog even op tabblad 'carpoolen' op de website – het is een leidraad.

- *Het **Septemhernummer van "Tribale Kunst en Cultuur"** moet nu bij alle abonnees in de bus zijn gekomen. Bij wie dat niet is gelukt : meldt dit svp bij < gienusart@gmail.com >. Meldt het graag ook als het blad verfromfaaid is aangekomen. Verzending gebeurt nu zonder folie, en dat lijkt goed te gaan.*

- *Een **update van de ledenlijst** zal over een week naar alle leden verzonden worden. Je kunt nu nog opgeven dat je niet met naam/adres/emailadres en/of telefoonnummer in deze interne ledenlijst vermeld wilt staan, als je dat nog niet gemeld hebt.*

- *Voor de **Algemene ledenvergadering gaan we op 17 november** naar het **Museon** in Den Haag. Na de vergadering zal Ronald Kerkhoven, oud conservator etnografica in het Museon tijdens een rondleiding een toelichting geven bij de collectie.*

Datum en plaats zijn nu definitief, dus noteer dit svp in je agenda. De agenda zal 1 maand tevoren aan alle leden worden toegezonden.

- ***Parcours des Mondes.** – Twee enthousiaste verslagen van onze leden Jaap Goedemoed en Marchinus Hofkamp staan verop in deze Footprints .*

Zo kort na de 8^e nieuwsbrief, die verzonden werd op 1-9 werd verzonden is er voor de Agenda Extern nog niet veel nieuws te melden. Wel nog een late melding van de veiling in het Dorotheum, waar de kijkdagen al over enkele dagen beginnen:

Veilingen :

- 25 sept'13 - 14 hr - Wenen - **Dorotheum** veilt weer Tribal Art. Kijkdagen 20 tm 25 sept.

Verslag Parcours des Mondes 2013 door Jaap Goedemoed

Van 10-15 september j.l. was er weer de prestigieuze etnografica salon te Parijs: ruim 60 etnografica-zaken in de Rue de Seines en nabijgelegen straten in St. Germain des Près toonden hun etnografica uit Afrika, Oceanië, Noord-, Midden-, en Zuid-Amerika, en Azië. Vijf leden van de Werkgroep bezochten de beurs, op individuele basis. De meeste zaken waren ook op eerdere jaargangen van het Parcours aanwezig. Prijzen waren weer spectaculair voor objecten waar een 'provenance' (=de historie van eigendom en bezit van een voorwerp en de documenten en registraties die hierop betrekking hebben) voor aanwezig was. Verreweg de origineelste 'provenance' was te zien bij Galerie Olivier Larroque: een Oost-Pende beeld (32 cm) is afgebeeld op een schilderij van Armand Vanderlick (1897-1985) uit 1936. Daarmee is aangetoond dat het beeld ouder is dan 1936, voor houten etnografica een zeer waardevol gegeven. Niet bekend is of deze 'provenance' bij aankoop van het beeld inbegrepen zit of niet.

Een andere spraakmakende provenance haalde zelfs de NRC op vrijdag 6 september: Bij Michel Thieme is een krijgsschild te zien uit Nieuw-Brittannië, afkomstig uit de collectie van Jan Wolkers. Thieme wist te achterhalen dat het schild (130 cm x 26 cm) verzameld was door Dr. Wilhelm Müller, lid van de Hamburger Südsee expeditie, ten westen of nabij Kaap Beechey, waarschijnlijk rond 9 maart 1909. Dit alles is vastgelegd in het officiële verslag van de expeditie, dat bewaard wordt in het Museum für Völkerkunde te Hamburg. Het verschil in bedrag dat de nabestaanden van Wolkers voor het schild hebben gekregen en de nieuwe vraagprijs zou interessant zijn om te weten, maar kon niet achterhaald worden; tijdens mijn bezoek (vrijdag) was het schild in ieder geval nog niet verkocht.

Er waren weer veel bekende etnografische voorwerpen die we goed kennen uit de boeken of die we zelf ook hebben, zoals van de Lobi, Dogon, Bambara, Senufo, Kota, Baulé, Hembra, Téké, Mende, Fang, Lega, Luba, Ekoi, Dan, Songye, Makondé, Ifé, Gurunsi, Kwele, Punu, Bamiléké, Mumuye, Salampasu, Pende, etc. etc. Het is de vraag of je dit soort bekende beelden en maskers hier op het Parcours moet kopen, je betaalt aanzienlijk voor een ongetwijfeld mooie en beschreven herkomst. Ook aanwezig in Rue de Seines – zonder Parcours-wimpel aan de buitenkant – waren onze Werkgroepleden Peter en Natalie de Jeu met hun Galerie Kasuwa. Zij toonden weer veel beelden van ongekenne stammen uit Nigeria, en o.a. ivoren beeldjes van Nok. De etnografica van veel van deze stammen staan nog niet beschreven in de boeken, en daarmee is er voorlopig nog geen erkenning van de authenticiteit van deze beelden. Een eerste boekwerk is nu wel onlangs verschenen van de Vlaamse veldonderzoeker in Nigeria Jan Strybol met beschrijvingen van verwante etnografische beelden van zo'n 60 stammen uit het noordelijke midden van Nigeria; het boek heet "From Yelwa to Yola".

Kosten de meeste objecten met een provenance al gauw vele duizenden Euro's (het is wonderlijk als je naast mensen staat die praten over aanschaf van een masker van € 24.000), in het winkeltje van een handelaar uit Kameroen verderop in Rue Jacob was toch een leuk Azande stelletje te zien, met mooi patina, voor maar € 800, maar uiteraard krijg je hier geen provenance voor dat geld. Ook lopen her en der de Afrikaanse aanbrengrers rond, die wel degelijk ook zaken doen met de chique etnografica zaken. In sommige zaken waren grotere collecties van etnografica van één volk of van dezelfde items te bewonderen, zoals een wandje vol met de grillig gevormde Bete maskers (Galerie Serge Schoffel), of met heel veel Kirdi poppen (met veel kraaltjes behangen poppen) uit Noord-Kameroen (Galerie Albert Loeb),

of met veel maskers van zieken of mismaakten (Jo De Buck Tribal Art) of met heel veel soorten etnografische hoofddeksels (Galerie SL).

Het schild bij Michel Thieme uit Nieuw-Brittanië (1909)

Het was met recht *Parcours des Mondes*, alle continenten deden volop mee. Noord-Amerika: In meerdere galerieën veel aanbod van Eskimo kunst, veelal ivoren beeldjes. Ook objecten en houten sculpturen van Indiaanse volkeren aan de Noordwest kust tot aan Alaska, zoals de Haida. Meerdere zaken hadden maskers van Indiaanse volken, en katsinam kachina poppen van Hopi en Zuni, veelal van 1900-1920. Galerie Flak stond helemaal vol met dergelijke poppen. De kleinere poppen kosten al gauw € 3000, de grotere € 30.000. Wil je de hele collectie overnemen, dan gaat dat al gauw meer dan een miljoen Euro kosten!

In diverse zaken was er veel aanbod van Pre-Columbiaanse kunst uit Midden- en Zuid-Amerika. Bijzonder fraai was een serie van licht-geabstraheerde jaden idoolfiguren in Galerie 1492 (Yannick Durand).

Bij Chris Boylan zijn altijd fraaie schilden uit Australië te bewonderen. In de straatjes van het *Parcours* waren overigens ook diverse galleries met hedendaagse Aboriginal Art, o.a. in de vorm van schilderijen en palen met veelal gecompliceerde puntjespatronen. Verder was er heel veel aanbod met etnografica uit Oceanië. Voor de liefhebber, je moet er van houden, o.a. een aantal gemodelleerde menselijke latmul schedels, nog afkomstig uit de collectie Loed & Mia van Bussel.

Uit Azië waren veel etnografische objecten uit o.a. Himalaya, Borneo (o.a. matten met fraaie patronen), Sumatra, Filippijnen, etc.

Het was een bezoek dat zeker de moeite waard was!

Katsinam kachina poppen van Hopi en Zuni bij Galerie Flak (1900-1920)

Oost-Pende beeld (32 cm) afgebeeld op een schilderij van Armand Vanderlick (1897-1985) uit 1936

Verslag Parcours door Marchinus Hofkamp

Jaap was vorig jaar ook naar het Parcours des Mondes geweest, en maakte ons enthousiast om dit jaar ook mee te gaan. Daarbij positieve verhalen van Albert, en dus boekten wij ook de Thalys en een klein appartement. Ruim 60 galleries, deels 'autochtoon' en deels mensen van elders, die een plekje ingehuurd hadden bij een galerie die zelf niet in tribale kunst deed, maar best een centje kon gebruiken.

In de aangeduide straten hing bij elke betreffende galerie een herkenningsvlag uit met het logo van het Parcours. Daartussen ook nog galleries, die dan kennelijk niet meededen maar gelukkig evengoed ons welkom heetten. En onder hen ook enkele Nederlandse !? Hoe zat dat dan?

Bizar verhaal van een van hen, en bepaald niet de eerste de beste : Na 15 jaar meedoen waren ze dit jaar uitgesloten van deelname. Niet omdat ze niet goed genoeg zouden zijn, maar omdat ze al jaren 'te goedkoop' verkochten volgens de Parcours organisatie, en ondanks waarschuwingen hun leven niet 'gebeterd' hadden. Ze toonden een mooie uitstalling van erg goede kwaliteit.

Dat laatste kon jammer genoeg niet van elke deelnemer gezegd worden, maar wat de meeste deelnemers te bieden hadden was vaak uitzonderlijk mooi en goed. Het is nauwelijks te doen om hier enkele hoogtepunten uit te lichten zonder de anderen te kort te doen, maar Jaap heeft er hierboven al enkele uitgelicht. Daarom beperk ik me hier graag tot enkele opmerkelijke exposities in het Parcours:

- In de Rue Guénégaud had Galerie S.L. zijn intrek genomen. Normaal huist deze in de Rue Visconti. Le Guennan & Loebarth hadden twee heel bijzondere opstellingen gemaakt :
 - o Een donkere zaal vol verschillende hoedjes op hoge standaard. Een prachtig gezicht en een unieke collectie bij elkaar. Heel jammer, dat zij hier geen boek van gemaakt hebben, maar met name het verzorgen van een goede achtergrond bij elk hoofddeksel kost heel veel tijd en moeite.

nog lang niet alle hoedjes bij Serge le Guennan

- o Tegen de wanden meerdere vitrines met een enorme verzameling van de mooiste haarpinnen en kammen. Niet allemaal oud of gebruikt, maar vaak prachtig gesneden.

enkele van de haarpinnen expositie bij Serge le Guennan

- *Achter een binnenplaats in de Rue de Seine had Galerie De Buck een uitzonderlijke verzameling ziektemaskers uit verschillende delen van de wereld, van Groenland tot Afrika en Azië. Zij hadden hier wel een boekje van gemaakt, dat voor 20 Euro te koop was.*

*2 van de ziektemaskers bij De Buck :
Dajak (Borneo) en Ibibio*

- *Een laatste bijzondere expositie was die van Joaquin Pecci, met een hele reeks Kisi en Pombo. Daar heb ik jammer genoeg geen foto van, net zo min als van een heel bijzondere Kisi, zittend op schedels en nog 2 schedels aan een fijngesneden hoofdband die nog helemaal intact was. Dit beeldje, dat ik niet mocht fotograferen had toch ook een beetje een Yoruba uitstraling.*

Terugkijkend is een dergelijke opzet van samenwerkende galleries uit de hele wereld bijzonder en zowel voor liefhebbers als voor verzamelaars interessant. Het gemakkelijk in en uit kunnen lopen is heel plezierig. Bij de meeste galleries mag je ook vrij fotograferen (wel graag de galerienaam vermelden bij publicatie), bij sommige niet. Sommige galeriehouders zitten ijzig in hun ivoren toren, maar de meeste zijn graag bereid om van alles uit te leggen – zoals dat natuurlijk ook in Nederland het geval is. Wat verteld wordt is vaak kundig, maar soms je reinste onzin. Leuk is ook dat zelfs bij echt museale stukken, ze echt te koop zijn. Maar de meeste prijzen, ook van 'gewone' stukken, zijn exorbitant. Dus om met iets thuis te komen dien je wel over een buitengewoon dikke beurs te beschikken en die graag willen legen. Exorbitant? Alles is natuurlijk relatief, en het ligt er ook aan hoe belangrijk je het vindt om 'je object op het Parcours des Mondes gekocht te hebben'. Maar met een uitgangspunt, dat een prijs zo zou moeten zijn dat je jouw verse aankoop ook weer meteen zou moeten kunnen verkopen tegen ¼ tot ½ van de aankoopprijs, kon je hier bijna nergens terecht – dat scheelde vaak een factor 10 of meer. In 1 van de 2 boekhandels van het Parcours kocht ik nog een catalogus van veilinghuis Dorotheum, waar op 25 september tribale kunst geveild wordt: forse prijsindicaties, maar globaal genomen ca 1/10^e van die in het Parcours! En kennelijk is dat dus ook een opdracht van de organisatoren van het Parcours – jammer, dat ze zich niet beperken tot het beoordelen van kwaliteit en authenticiteit, zoals bijvoorbeeld de Tefaf en PAN. Als geld belangrijker wordt dan kwaliteit ondergraaf je de goede doelstelling – maar gelukkig was er meer dan genoeg moois te zien en dus te genieten.

Wij hadden wat meer tijd, en bezochten ook nog Saint Ouen, dat vooral bekend is als de 'vlooiemarkt', maar wat een bundeling van allerlei galerietjes is geworden waartussen heel wat kwalitatief goede galleries huizen, ook in tribale kunst. Erg de moeite waard om langs te gaan als je wat tijd over hebt. Ook daar mooie en bijzondere stukken, bepaald niet goedkoop, maar veelal redelijk in prijs.

Wij hebben een fijne week gehad om wat we gezien hebben, en om de gezelligheid in meerdere samenkomsten, bij enkele galleries (Le Jeu en De Raadt & Pas) en tijdens dineetjes met verschillende Werkgroepleden.

Om het draagvlak van de werkgroep groter te maken vragen wij jou deze nieuwsbrief **door te sturen** aan geïnteresseerde vrienden, klanten, bezoekers.

ACTIVITEITEN INTERN :

29 sept.'09: **Dagtocht en bezoek** met leden van de Werkgroep aan 2 kleine, maar zeer interessante **etnografische musea in Essen en Bochum**.

Voor verdere informatie zie hierboven onder ad 2 en **Agenda Intern van onze website** <www.tribalekunstencultuur.org>

ACTIVITEITEN EXTERN :

Museale exposities

- tm 29 sept'13 - [Chabot Museum](#) Rotterdam Etnografica van de collectie Schortemeijer.
- 1 sept. tm 16 okt'13 - [Galerie Lemaire](#) en [Galerie Ra](#), beiden te **Amsterdam** : 'Spoons are the mirror of a culture' .Een mini-expositie van etnografische en door kunstenaars ontworpen lepels.
- 27 tm 29 sept
- tm 31 okt'13 - [Galerie Lemaire](#), **Amsterdam** tentoonstelling Aziatisch vlechtwerk.
- tm 31 okt'13 - [Afrika Museum](#), **Berg en Dal** - 'Verdeeld Verleden', een reis langs de slavenhandel van Brazilië, Angola en Zeeland (een fototentoonstelling).
- tm 3 nov'13 - [Afrika Museum](#), **Berg en Dal** – Josiah Onodome Onemu, beelden van een bruggenbouwer.
- 11 okt. tm 10 nov'13 - [Tropenmuseum](#) **Amsterdam** - 'Forten in Indonesië', over bijzondere historische bouwwerken.
- semipermanent - [Afrika Museum](#), **Berg en Dal** – tentoonstelling 'het Afrika Museum in de 21ste eeuw'
- tm 3 nov'13 - [Tropenmuseum](#) **Amsterdam**, Parkzaal - Escher meets Islamic Art (Deze tentoonstelling maakt de invloed van islamitische kunst op het werk van de Nederlandse graficus M.C. Escher zichtbaar)
- tm 11 nov'13: [BELvue Museum](#), **Brussel** - 'Dr Livingstone, I presume'. Aan de hand van talloze voorwerpen en documenten volgt de bezoeker de zoektocht van Stanley naar Livingstone.
- 4 okt. tm 12 jan'14: [Museum aan de stroom](#), **Antwerpen** - 'India ontmoet het MAS' - Een ontmoeting met India op vier verschillende manieren.
- tm 30 jan'14: [Jubelparkmuseum](#), **Brussel** - 'Schatten uit Costa Rica' tentoonstelling van kunst en de culturen van het precolumbiaanse Costa Rica.
- 10 sept. tm 9 maart'14: [Volkenkundig Museum](#), **Leiden** - Verlangen naar Mekka - Een unieke expositie over de bedevaart naar Mekka.

Lezingen en cursus-aanbod :

Op dit moment zijn ons nog geen lezingen of cursus bekend

Veilingen :

- 25 sept'13 - 14 hr **Wenen** - [Dorotheum](#) veilt weer Tribal Art. Kijkdagen 20 tm 25 sept.

Beurzen :

- 25 tm 27 okt.'13 : **Amsterdam**, een twintigtal galleries zijn bijeen in '[De Duif](#)' voor de jaarlijkse [Tribal Art Fair](#) < <http://www.tribal-art-fair.nl> > .

Muziek en Dans :

- 26 sept'13 - [RASA, Utrecht](#) - *Mystieke klanken uit traditioneel Japan en Tibet door Junko Ueda & Namgyal Lhamo*
- 28 sept'13 - [RASA, Utrecht](#) - *Orchestre OK Jazz : Swingende rumba Congolaise door de band, die onder leiding van de legendarische muzikant Franco de meest invloedrijke band van Congo werd.*
- elke zondag 10-12 uur (m.u.v. juli & augustus) : Leiden [Museum Volkenkunde](#) - *Balinese Gamelan muziek - openbare repetities door de groep Sekar Alit*

Verkoopexposities met toegevoegd thema :

geen nieuws

Vernissages - verkoopexposities :

geen nieuws

Een expositie / vernissage in een galerie kan voor de website te allen tijde aangemeld worden.

Wil je zeker zijn van tijdige vermelding in 'Footprints', dan dien je dit uiterlijk 6 weken tevoren bij ons op te geven.

Het bestuur en redactie van de Werkgroep Tribale Kunst en Cultuur achten zich echter op geen enkele manier verantwoordelijk voor hetgeen aangeboden wordt.

WEBSELS

Websels wordt een nieuwe rubriek in Footprints. Steeds zullen enkele interessante websites of boeken onder de aandacht gebracht gaan worden.

Deze rubriek wordt verzorgd door André Smit (smitwoud@xs4all.nl)

Websels nummer 4

Leg het moede hoofd ten ruste

Audouin Tribal Art is gevestigd in het hart van de Saint Ouen markt aan de rand van Montmartre in Parijs, Ze handelen in Afrikaanse objecten uit het dagelijks leven met een sterke nadruk op hoofdsteunen/neksteunen. De website bevat vele foto's van neksteunen gegroepeerd naar herkomst en een overzicht van de belangrijkste boeken over dit onderwerp.

<http://www.audouintribalart.com/uk/galerie-objet-type.php>

http://www.audouintribalart.com/uk/ressources-details.php?id_ress=7

online tentoonstelling over oost Afrikaanse hoofdsteunen

<http://www.fitzmuseum.cam.ac.uk/gallery/headrests/index.html>

Somalië: Sab of Hawiyye hoofdsteun

Websels nummer 5

WOESTIJNJUWELEN IN EEN PDF

<http://michaeldcommunications.com/documents/DesertJewelsCatalog.pdf>

*Belt Buckle
20th century
Tiznit, Morocco
Silver*

*Fibulae
Silver, enamel, coins, glass
19th or 20th century
Essaouira, Morocco*

Reacties/aanvullingen naar werkgroeptribalekunstencultuur@gmail.com

Mocht je geen belangstelling hebben voor de activiteiten van de Werkgroep Tribale Kunst en Cultuur, meld dat dan graag bij <gienusart@gmail.com> zodat we je kunnen uitschrijven uit ons bestand.

